

COMPETENȚELE- CHEIE ÎN CONTEXTEL INSTRUIRII CENTRATE PE COMPETENȚE

Ionașcu Ina, lector, master în filologie, doctorandă
Departamentul Limba Engleză și Limba Franceză Specializate, USM

The article gives a brief review of competence-based education today and its underlying principles. Since today's societies place challenging demands on individuals, they are confronted with complexity in many parts of their lives and careers. In these contexts, the competencies that individuals need to meet their goals have become more complex, requiring more than the mastery of certain narrowly defined skills. Defining such competencies can improve assessments of how well prepared young people and adults are for life's challenges, as well as identify overarching goals for education systems and lifelong learning.

Într-o societate bazată pe cunoaștere, competențele-cheie sub formă de cunoștințe, abilități și atitudini adecvate fiecărui context au un rol fundamental în cazul fiecărui individ. Aceasta asigură o valoare adăugată pentru piața muncii, coeziune socială și cetățenie activă, oferind flexibilitate și adaptabilitate, satisfacție și motivație.

Preocuparea din ce în ce mai intensă pentru centrarea educației pe formarea de competențe se justifică prin așteptările și solicitările crescânde și diversificate pe care societatea le are în raport cu școala. Competențele pot oferi avantajul transferabilității și, implicit, al unei mai bune și ușoare integrări socio-economice a absolvenților. O categorie majoră de competențe sunt competențele-cheie.

Fenomenul globalizării continuă să confrunte Uniunea Europeană cu noi provocări, și fiecare cetățean va avea nevoie de o gamă largă de competențe-cheie de a se adapta în mod flexibil la o lume în continuă schimbare și extrem de interconectată. Educația în ei rol dublu, atât sociale și economice, are un rol cheie de jucat în garantarea faptului că cetățenii Europei dobândesc competențele cheie necesare pentru a le permite să se adapteze în mod flexibil la astfel de modificări. [5, p.2]

În accepțiunea Comisiei Europene, definiția competențelor - cheie este următoarea: „Competențele - cheie reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în

continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți". Din această definiție și din analiza specificului competențelor - cheie rezultă următoarele:

- competențele se definesc printr-un sistem de cunoștințe - deprinderi (abilități) - atitudini;
- au un caracter transdisciplinar implicit;
- competențele - cheie reprezintă într-un fel finalitățile educaționale ale învățământului obligatoriu;
- acestea trebuie să reprezinte baza educației permanente.

Definiția noțiunii de competență a fost inclusă, ulterior, în *Glosarul de terminologie curriculară*, publicat în anul 2013 de către Biroul Internațional de Educație UNESCO . Astfel, în zona Uniunii Europene *o competență este definită ca o combinație de cunoștințe, aptitudini și atitudini adecvate contextului. Competența indică abilitatea de a aplica rezultatelor învățării în mod adecvat într-un context definit (educație, muncă, dezvoltare personală sau de profesională). Competența nu se limitează la elementele cognitive (implicând utilizarea teoriei, conceptelor sau cunoștințelor tacite); ea, de asemenea, cuprinde aspectele funcționale (ce implică abilități tehnice), precum și attribute interpersonale (de exemplu, abilități sociale sau organizatorice) și valorile etice.* [7, p.5]

Alte abordări ale noțiunii de competență pot fi găsite în documentele **OECD** (*Organisation for Economic Co-operation and Development*/ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), **PISA** (*Programme for International Student Assessment* Programul pentru evaluarea internațională a elevilor), **PIRLS** (*Progress in International Reading Literacy Study* Programul de evaluare internațională a elevilor la lectură), **TIMSS** (*Trends in International Mathematics and Science Study* Programul de evaluare internațională a elevilor la matematică și științe) și, evident, în documentele de politici curriculare din diferite țări. [2, p56]

Cu toate că este tot mai frecvent folosit, conceptul de competențe cheie este departe de a beneficia de o definiție univocă și invariabilă. Semnificațiile sale variază în funcție de contextul în care este folosit și de entitatea la care se referă (individ, echipă, organizație, sistem). Privite ca apanaj al individului, competențele cheie au caracterul unor *competențe de bază*, în sensul că sunt fundamentale pentru integrarea socială și profesională a persoanei și condiționează învățarea, exercitarea și valorificarea întregului evantai de competențe de care individul are nevoie în diferitele etape ale vieții sale. Din acest unghi de vedere, competențele cheie sunt ansambluri de cunoștințe, abilități și atitudini care permit individului să facă față exigențelor și constrângerilor diferitelor situații și contexte pe care le parcurge de-a lungul vieții, rolul lor fiind acela de a activa, de a mobiliza și de a pune în valoare resursele de care el dispune. Evident, pentru a fi „cheie”, competențele trebuie să fie prin excelență *transferabile și multifuncționale* și să fie pertinente pentru clase/domenii mari de situații și probleme cu care individul se confruntă. Sub acest aspect, competențele cheie se apropie mult, ca rol și mod de acțiune, de *competențele transversale*.

Din perspectiva sistemului organizațional al echipei, competențele cheie sunt cele care *configurează profilul distinct al organizației*, care o individualizează în raport cu alte organizații și îi asigură avantajul competitiv. Sunt competențe care garantează performanța înaltă și succesul organizației prin modul inspirat, original și eficient în care organizația reușește să *pună în interacțiune, să combine, să integreze și să valorifice maximal* competențele individuale ale membrilor săi și să genereze astfel competențe colective emergente. [8, p.89]

Conceptul de competențe cheie a cunoscut dezvoltări și precizări de sensuri în cadrul unor proiecte dedicate. Vom prezenta conceptul de competențe cheie așa cum se conturează în cadrul acestor proiecte. Istoria recentă a cadrului european de referință privind competențele cheie începe cu Consiliul European de la Lisabona (martie, 2000), unde s-a subliniat necesitatea adoptării unui *Cadru european de referință* care să definească *noile competențe de bază* ce trebuie dobândite prin educație și formare de-a lungul întregii vieți, ca o măsură esențială a răspunsului Europei la mondializare și la evoluția către o societate bazată pe cunoaștere, subliniindu-se, în acest context, că *resursele umane sunt principalul atu al Europei*. La data desfășurării Consiliului European de la Lisabona s-a considerat că aceste „noi competențe de

bază” ar trebui să includă: tehnologia informației și comunicării (TIC), cultura tehnologică, limbile străine, spiritul de antreprenoriat și aptitudinile sociale.[5, p.23]

Ulterior, Consiliul European de la Stockholm (martie 2001) a adoptat un raport intitulat “*Obiectivele concrete viitoare ale sistemelor de educație și formare*”, iar, ca urmare a acestui raport, Consiliul de la Barcelona (martie, 2002) a adoptat Programul de lucru “*Educație și formare 2010*”, pentru a cărui implementare au fost constituite grupuri de specialiști. Rapoartele acestor grupuri au stat la baza elaborării documentului Parlamentului European și al Consiliului privind *Cadrul european de referință al competențelor cheie pentru educația și formarea pe parcursul întregii vieți*, în urma căruia au fost luate în considerație următoarele recomandări:

1. În primul rând, s-a renunțat la termenul de *competențe de bază*, fiind preferat termenul de *competențe cheie*, considerându-se că primul termen este prea restrictiv, fiind în general înțeles ca referindu-se la deprinderi elementare cum sunt scrisul, cititul, calculul aritmetic.

2. În al doilea rând, au fost stabilite cerințele pe care dobândirea competențelor-cheie trebuie să le satisfacă, respectiv:

a) *împlinirea personală și dezvoltarea pe parcursul întregii vieți (capital cultural)*: competențele cheie trebuie să permită urmărirea în viață a obiectivelor individuale, motivate prin interese și aspirații personale, prin dorința de a continua să învețe pe tot timpul vieții;

b) *cetățenie activă și integrare (capital social)*: competențele cheie trebuie să permită tuturor să devină cetățeni activi, participanți la viața socială;

c) *capacitatea de inserție profesională (capital uman)*: pentru a permite fiecăruia să obțină un loc de muncă decent pe piața calificărilor.

3. În al treilea rând, au fost evidențiate două caracteristici esențiale pentru competențele cheie:

1. competențele cheie sunt *transferabile*, ceea ce înseamnă că sunt aplicabile în diverse situații și în variate contexte;

2. competențele cheie sunt *multifuncționale*, în sensul că pot fi utilizate pentru atingerea mai multor obiective, pentru rezolvarea de probleme de diferite genuri și pentru îndeplinirea de sarcini diferite.

Aceste abordări sunt preluate în documentul *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 decembrie 2006 privind competențele cheie pentru educația și formarea pe parcursul întregii vieți*, care cuprinde, în anexă, *Cadrul european de referință al competențelor cheie*. În acest document, *competențele cheie sunt definite ca fiind acele competențe ce sunt necesare fiecărui individ pentru dezvoltarea personală, cetățenia activă, integrarea socială și ocupabilitatea într-o societate bazată pe cunoaștere*. Cadrul european de referință cuprinde 8 *competențe cheie*, fiecare dintre acestea fiind descrisă prin *cunoștințele, aptitudinile și atitudinile ce îi corespund*. [5, p.6]

În continuare vom analiza cele opt competențe – cheie stabilite de către cadrul de referință european *Recomandarea Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* : 1. Comunicarea în limba maternă 2) Comunicarea în limbi străine 3) Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii 4) Competența digitală 5) Competența de a învăța să înveți, 6) Competențe sociale și civice, 7) Spiritul de inițiativă și antreprenoriat 8) Conștientizare și exprimare culturală.

1. *Comunicarea în limba maternă* este facultatea de a exprima și de a interpreta concepte, idei, sentimente, fapte și opinii, oral și în scris. Competența de comunicare rezultă din achiziționarea de limba maternă, care este intrinsec legată de dezvoltarea capacității cognitive a unui individ de a interpreta lumea. Comunicarea în limba maternă presupune ca persoană să aibă cunoștințe de vocabular, gramatică funcțională și funcții ale limbajului. Aceasta include o conștientizare a principalelor tipuri de interacțiune verbală, o serie de texte literare și non-literare, principalele caracteristici ale diferitelor stiluri și registre de limbă, și variabilitatea limbajului și comunicării în diferite contexte. De asemenea, se are în vedere capacitatea de a asculta, a vorbi, a citi, a scrie, și de a avea interacțiuni lingvistice adecvate și creative în toate

situațiile vieții sociale și culturale: în educație și formare, la locul de muncă, acasă și în timpul liber. [2, p.90]

2. Comunicarea în limbi străine se bazează pe capacitatea de a înțelege, exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii oral sau în scris (ascultare, vorbire, citire și scriere), într-un număr corespunzător de contexte sociale și culturale (în educație și formare, la muncă, acasă și timp liber), în acord cu o dorință sau o necesitate. Comunicarea în limbi străine solicită, de asemenea, aptitudini cum ar fi medierea și înțelegerea interculturală. Un nivel de competență individual va varia între cele patru dimensiuni (ascultare, vorbire, citire și scriere), pentru fiecare limbă străină în parte, în funcție de fondul social și cultural personal.

Abilitățile esențiale pentru comunicarea în limbi străine constă în capacitatea de a înțelege mesaje vorbite, pentru a iniția, susține și de a încheia conversații și să citească, să înțeleagă și să producă texte adecvate pentru nevoile individului. Persoanele ar trebui să aibă, de asemenea, posibilitatea de a folosi ajutoarele corespunzător, și să învețe limbi, de asemenea, în mod informal, ca parte a învățării pe tot parcursul vieții. [2, p.95]

3. Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii reprezintă *abilitatea de a dezvolta și aplica gândirea matematică cu scopul de a rezolva probleme în situații cotidiene*. Această competență se bazează pe importanța matematicii pentru societate și pentru individ, ca parte componentă a societății. Competența *matematică* implică, în diferite grade, abilitatea și dorința de a utiliza concepte, reprezentări, modele matematice, și de a formula idei sau teorii, păreri personale. Reprezentările matematice la care se face referire în documente, sunt de diverse tipuri: formule, modele, construcții, grafice, hărți ș.a.m.d.

4. Competențe digitale - Tehnologia societății informației (TSI) necesită o înțelegere și cunoaștere a naturii, rolul și oportunitățile de TSI în contexte de zi cu zi : în viața personală și socială, precum și la locul de muncă. Aceasta include aplicații informatice principale, cum ar fi procesare de text, calcul tabelar, baze de date, stocare de informații și de management, precum și o înțelegere a oportunităților și riscurilor potențiale de pe Internet și comunicarea prin intermediul mijloacelor electronice (e-mail, instrumente de rețea) pentru muncă, timp liber, partajarea și crearea de rețele de colaborare, învățare și cercetare. Persoanele fizice ar trebui să înțeleagă, de asemenea, modul în care TSI pot sprijini creativitatea și inovația, și să fie conștienți de probleme din jurul lor. [8, p.102]

5. Competențe sociale și civice au legătură cu bunăstarea socială și personală, care presupune înțelegerea cu privire la cum pot indivizii să-și asigure sănătatea mintală și fizică optimă, incluzând resurse pentru sine, pentru propria familie și pentru mediul social, precum și cunoștințe despre cum poate să contribuie la toate acestea un stil de viață sănătos. Pentru o participare socială și interpersonală plină de succes, este esențial să se înțeleagă codurile de conduită și maniere general acceptate în diferite societăți și medii (de ex. la locul de muncă). La fel de importantă este și conștientizarea conceptelor de bază cu privire la indivizi, grupuri, organizații de muncă, egalitate de gen și nediscriminare, societate și cultură. Esențiale sunt și înțelegerea dimensiunilor socio- economice și multiculturale ale societăților europene și felul cum interacționează identitatea culturală națională cu cea europeană. **Competențele civice de asemenea** se bazează pe cunoașterea conceptelor de democrație, justiție, egalitate, cetățenie, drepturi civile, așa cum sunt ele exprimate în *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* și în declarații internaționale. Presupune și un mod de aplicare de către diferite instituții la nivel local, regional, național în Europa și la nivele internaționale. [8, p.89]

6. A învăța să înveți- este abilitatea de a persevera în învățare, de a-și organiza propria învățare, inclusiv prin managementul eficient al timpului și al informațiilor, atât individual, cât și în grup. Aceasta Competență include conștientizarea procesului și nevoilor proprii de învățare, identificarea oportunităților disponibile și abilitatea de a depăși obstacolele pentru a învăța cu succes. De asemenea, aceasta competență înseamnă acumularea, procesarea și asimilarea noilor cunoștințe și abilități, precum și căutarea și utilizarea consilierii și a orientării. A învăța să înveți îi implică pe cei care învață să pornească de la cunoștințe și experiențe de viață anterioare, astfel încât să poată utiliza și aplica cunoștințele și abilitățile într-o varietate de

contexte: acasă, la muncă, în educație și formare. Motivația și încrederea sunt cruciale pentru această competență.

7. *Domeniul de competențe "inițiativă și antreprenoriat"* presupune identificarea oportunităților pentru activități cu scopuri personale, profesionale și/ sau comerciale (inclusiv aspectele de cea mai mare amploare care sunt revelatoare pentru contextul în care persoanele trăiesc și muncesc, ca o modalitate de înțelegere generală a mecanismelor economiei). De asemenea se presupune identificarea oportunităților pentru un angajat sau pentru o organizație, ca și a mijloacelor pe care acestea ar trebui să le pună în evidență. Luarea la cunoștință a poziției etice a întreprinderilor și a modului în care întreprinderile devin o pârghie benefică aparțin domeniului de competențe "inițiativă și antreprenoriat".

8. *Conștientizare și exprimare culturală* reprezintă aprecierea importanței exprimării creative a ideilor, experiențelor și emoțiilor într-o gamă de medii, inclusiv muzica, artele spectacolului, literatură, și artele vizuale. Cunoștințele culturale includ o conștientizare a patrimoniului cultural local, național și european și locul lor în lume. Aceasta acoperă o cunoaștere de bază a operelor culturale majore, inclusiv cultura populară contemporană. Este esențial să înțelegem diversitatea culturală și lingvistică în Europa și alte regiuni ale lumii. Aptitudinile se referă la aprecierea operelor de artă, precum și de auto- exprimare printr-o varietate de mijloace mass-media. Expresia culturală este esențială pentru dezvoltarea de aptitudini creative, care pot fi transferate într- o varietate de contexte profesionale.[6, p.134]

În concluzie, competențele cheie sunt toate considerate la fel de importante, pentru că fiecare dintre ele poate contribui la o viață de succes într-o societate bazată pe cunoaștere. Multe dintre competențe se suprapun: aspecte esențiale pentru un domeniu va sprijini competență în alta. Competențele – cheie de asemenea garantează mai multă flexibilitate în ceea ce privește forța de muncă, permițându-i acesteia să se adapteze mai rapid la modificările constante care apar într-o lume din ce în ce mai interconectată, și reprezintă un factor major în inovație, productivitate și competitivitate, contribuind la motivația și satisfacția angajaților, precum și la calitatea muncii.

Referințe bibliografice:

1. DULAMĂ, M.E. (2009) *Cum îi învățăm pe alții să învețe*. Cluj – Napoca: Editura Clusium.
2. MÂNDRUȚ, O. CATANĂ, L. MÂNDRUȚ, M. (2012) *Instruirea centrată pe competențe*. Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad. Centrul de Didactică și Educație Permanentă. Arad.
3. Organisation for Economic and Co-operation and Development. *Definition and Selection of Competences (DESECO)*. (2002): *Theoretical and Conceptual Foundations. Strategic Paper*. DEELSA/ED/CERI/CD. JT00132752.
4. PERRENOUD, Ph. (1998) *Construire des compétences dès l'école*, Paris: ESF.
5. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006). Official Journal of the European Union. L 394/10.
6. RYCHEN, D.S. SALGANIK, L.H. (2003) *Key competencies for a successful life and a well-functioning society*. New York
7. UNESCO International Bureau of Education. (2013) *Glossary of Curriculum Terminology*. IBE/2013/KPM/PI/01. 65 p.
8. VOICULESCU, F. (2011) *Paradigma Abordării prin Competențe*, Alba Iulia.
9. www.oecd.org/edu/statistics/deseeco
10. www.deseco.admin.ch